

ОБЛАВИ

Приблизно тижнів через два після приходу червоних «визволителів» у наш район, нас, хлопців 1926 і 1927 р. н. усіх викликали до райвійськкомату. Представники райвідділу міліції, МГБ і військкомату вилаштували нас, чоловік 300, на великому подвір'ї військкомату.

Виступаючі оголосили, що ми на основі наказу влади і обставин військового часу, являємося членами «істребительного батальйона» району і повинні виконувати усі накази і розпорядження райвійськкомату. Першим нашим завданням буде прочісування лісів Голованівського р-ну. Тому що там можуть переховуватися залишки німецьких солдатів або якісь інші антисоветські бандитські формування. Усі вони підлягають ліквідації.

Тут же усіх нашвидкуруч перевірили на предмет володіння зброєю автоматами ППШ, кулеметами «Дехтярьова» і звичайними бойовими трьохлінійками. Ну, ми, як хлопчиська війни, добре знали усе те озброєння.

Масиви лісів у нас невеликі: найбільший ліс – урочище «Голоче», інші – значно менші. Але ж ліс завжди залишається лісом, хоч і невеликий.

Усім нам видали зброю і спочатку погнали прочісувати ліс, що між селом Розношенці і станцією Голованівськ. Усі наші ліси з давніх-давен обкопані канавами. Напевне для того, щоб мешканці довколишніх сіл не могли заїхати у ліс возом і не рубати самовільно дубів та інших дерев.

З хлопців кожного села були утворені бойові загони та призначений старший групи. Нас з Роздолу було чоловік 15. Старшим наказали бути мені і видали автомат ППШ, іншим роздолянам – трьохлінійки і набої до них. Розвели нас попід канавою і визначили кожній групі свій відтинок лісу. Ширина, котра дісталась роздолянам, була метрів 150. Ми повинні були йти на відстані 10 м один від другого із зарядженою зброєю в руках і уважно перевіряти кожний кущ, кожну деревину. Йти треба було тихо, обережно, без розмов. Така була інструкція. Військові продовжували розставляти хлопців з інших сіл на їх відтинки лісу. Я, оглянувшись, переконався, що поблизу не було чужих людей, швиденько зібрав до купи своїх односельців і роз'яснив їм, що коли хочуть

залишитися живими після цієї операції, то, як тільки буде подана команда починати прочіску, зразу ж зайдемо в ліс і усю свою зброю треба взяти на плече, не дуже приглядатися до кущів і не дотримуватися тиші. Бо ті, кого нам треба виловити, можуть сидіти у засідці і тримати кожного з нас на мушці своєї зброї, їм втрачати нічого.

А ми, якщо кого і побачимо, то повинні пройти мимо з відвернутою убік головою. При такому вигляді і поведінці нас ніхто не буде стріляти. Усі наші новоспечені «істрибки» зі мною погодилися. Ми ж односельці. Знаємо один другого з дитинства. А я потерпав, щоб у лісі не потрапили під облаву наші хлопці з УПА Сталевого або Чорноти, що могли перепустити фронт через свої голови і тепер переховуватися десь тут, у лісі. Таким чином і такою тактикою ми за три дні прочесали усі наші Голованівські ліси і переліски. Але нікого так і не виявили. Лише одна група з якогось села натрапила на чотирьох німців, що переховувалися в лісі. Вони були без зброї. Німців відвели до району і здали владі.

Облави ці проходили в Пасхальні дні 1944 року. Коли повернулися до райвійськкомату, то нас зразу ж повели на центральну площу Голованівська (там тепер стоїть районний будинок культури). На тій площі майже тиждень на двох шибеницях гойдалися повішені два бувших поліцаї, котрі розстрілювали євреїв і не євреїв при німецькій владі. Їх шиї були дуже витягнуті, на грудях великі фанерні дошки з написами: «ізмєнник родіни – Рудой», «ізмєнник родіни – Корж».

Коли ми уже здали зброю працівникам військкомату і нам, вилаштуваним на подвір'ї, щось розповідали, про щось інструктували працівники МГБ, МВС і військкомату, як поводитися, коли в селі появляться якісь підозрілі люди, куди про них негайно повідомити тощо. В той час з будинку вибіг на подвір'я молодий, енергійний капітан, - військовий комісар району. Поквапно пройшовся перед шеренгою, вказуючи пальцем на декого з нас, звелів вийти зі строю. Вибрав нас 10 чоловік і наказав негайно іти за ним в приміщення військкомату. Завів прямо до кімнати з пірамідною автоматів ППШ з круглими дисками на 71

набій. Кожному з нас вручив по автомат, запитав, чи вміємо ними користуватися. Усі 10 відповіли ствердно. Потім каже нам: "Тільки що отримали повідомлення, що в районі Єврейського цвинтаря, що між Голованівським і Межирічкою, в кущах між могилами, переховується невідомий чоловік, напевне, якийсь бандит або диверсант чи шпигун. Негайно треба прочесати цвинтар і схопити невідомого. Його треба взяти живим.

Шановний читач може уявити собі як стрепенулося моє все тіло і думка. Я ж уже знав, що Андрій - «Голуб» утік з війська і перебуває на нелегальному становищі. Можливо, це він там переховується, а може Байда чи Сталевий, чи ще хто з наших. Як мені бути? Що робити? Стати ганебним учасником захоплення і арешту свого побратима, борця за волю України?

Ми не йшли, а майже бігли навпростець по городах, через долину, перестрибнули невелику річку Кайнару. Відстань до того цвинтаря була приблизно, 1,5 км. Крім нашої 10-ки, з нами був військкомісар і ще 5 міліціонерів-чекістів. Всього 16 чоловік групи захоплення. З наближенням до кладовища нам було наказано розтягнутися ланцюгом і йти на відстані 5 м один від другого зі зброєю наготові, бо невідомий міг бути озброєним.

При нервах, напружених до кульмінації, я приймаю блискавичне рішення – на ходу переходжу на крайній правий фланг облавників.

Наближаємося до кладовища, переходимо канаву, якою воно обкопане, я міцно стискаю ППШ, іду разом зі всіма і пильно тримаю шеренгу облавників на оці. Як тільки побачимо невідомого і це буде хтось із наших, при команді чекістів: «Руки ввєрх! Сдавайся, бандіт!» - негайно розряжаю увесь автоматний диск по облавниках. Захоплюємо ще по автомату чи по два і тікаємо до лісу, що за 4 км від цвинтаря. А там буде видно, що робити далі.

Отакий був відповідальний, до вищої степені напружений момент. Пишу ці рядки і холодний піт пронизує при одній лише згадці про те.

На щастя, цвинтар ми прочесали і нікого там не знайшли. Від серця відлягло. Повернулися назад до військкомату, здали зброю і порозбігалися по своїх домівках.